

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนครั้งนี้เน้นการศึกษากลุ่มองค์กรชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี(Mixed Methodology) คือ ประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ระหว่างผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ประสานงานหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
2. ผู้ร่วมวิจัย
 - 2.1 ผู้อำนวยการความสะดวก
 - 2.2 ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม
 - 2.3 ผู้ประสานงาน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
5. เครื่องมือในการวิจัย
6. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้พื้นที่ 2 หมู่บ้าน โดยเลือกใช้บ้านน้ำเกลี้ยง หมู่ 8 ตำบลนาข่า อำเภอลำปลายมาศ และบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา หมู่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ในการวิจัย ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่หลากหลาย มีกิจกรรมอยู่ระหว่างการพัฒนาและมีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง แต่ยังไม่ได้นำรูปแบบการจัดการความรู้มาก่อน ซึ่งผู้นำสมาชิกกลุ่มในพื้นที่เป้าหมายเป็นผู้ที่มีความแตกต่างกันมากทั้งความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน วัฒนธรรมการทำงาน ดังนั้นเป้าหมายผู้ร่วมวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย 2 หมู่บ้าน ในช่วง

ที่ทำการวิจัย รวมทั้งสิ้น 42 คน ได้มาจากอาสาสมัครของผู้ร่วมวิจัยในแต่ละชุมชนเมื่อดำเนินการไประยะแรกแล้วมีการทบทวนบทบาท การทำงานขององค์กรในระดับชุมชน จำแนกเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้ประสานงาน ได้ดังนี้

1. บ้านน้ำเกลี้ยง

1.1 ผู้อำนวยการความสะดวกในการวิจัยซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้รู้ ผู้นำกลุ่มที่เป็นผู้เสริมพลังกลุ่มองค์กรชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามข้อตกลง มีจำนวน 2 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณอำนวย 2 ส่วนผู้วิจัย เรียกตนเองว่า คุณอำนวย 1

1.2 ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยอย่างต่อเนื่อง กลุ่มละ 4 คน ได้แก่ กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มปฎิบัติสุขภาพ สหกรณ์การเกษตรประชาคมน้ำเกลี้ยงเวียงชัย และกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รวมจำนวน 16 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณกิจและผู้จัดบันทึกข้อมูลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหมู่บ้าน จำนวน 1 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณลิขิต

1.3 ผู้ประสานงานในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารตำบลประจำหมู่บ้าน รวมจำนวน 2 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณประสาน

2. บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา

2.1 ผู้อำนวยการความสะดวกในการวิจัย ได้แก่ ผู้รู้ ผู้นำกลุ่มที่เป็นผู้เสริมพลังกลุ่มองค์กรชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามข้อตกลง มีจำนวน 2 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณอำนวย

2.2 ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยอย่างต่อเนื่อง กลุ่มละ 4 คน ได้แก่ กลุ่มชมรมจินตนาไพร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มปฎิบัติสุขภาพ และกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมจำนวน 16 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณกิจและผู้จัดบันทึกข้อมูลในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหมู่บ้าน จำนวน 1 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณลิขิต

2.3 ผู้ประสานงานในการวิจัย ได้แก่ กำนัน สมาชิกองค์การบริหารตำบลประจำหมู่บ้าน รวมจำนวน 2 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า คุณประสาน

ผู้ร่วมวิจัย

บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันกำหนดกรอบในการทำงานให้เกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระดับหมู่บ้านและกลุ่มองค์กรชุมชนในการวิจัยมีบทบาทหน้าที่หลักดังนี้

ผู้วิจัย คือคุณอำนวย 1

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ถูกต้องแก่ผู้ร่วมวิจัย
2. ช่วยอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการวิจัยดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนด
3. ช่วยในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและสะท้อนผลกิจกรรมการวิจัย
4. ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ ตามที่ผู้วิจัยมอบหมาย

ผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดบุคคลสำคัญหรือกลุ่มบุคคลในการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่จำแนกเป็นผู้วิจัยร่วม ตามระดับความสัมพันธ์การดำเนินงานแต่ละประเภทของกิจกรรม คือ 1) ผู้อำนวยความสะดวก 2) ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้จัดบันทึกข้อมูล และ 3) ผู้ประสานงาน

1. ผู้อำนวยความสะดวก หรือ คุณอำนวย 2 จะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในเชิงกิจกรรม เชิงระบบ และเชิงวัฒนธรรม ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนหรือหน่วยงานเข้าหากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เชื่อมระหว่างผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ กับผู้ต้องการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การวิจัยในครั้งนี้ มีอาสาสมัครจำแนกเป็นพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย

2. ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม จำแนกเป็น

2.1 ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มหลัก หรือ คุณกิจ จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ประมาณร้อยละ 90 ของทั้งหมด ถือว่าเป็นผู้จัดการความรู้ตัวจริง เป็นผู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ของงานของกลุ่มคน

2.2 ผู้จัดบันทึกข้อมูล หรือ คุณลิขิต จะทำหน้าที่จัดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ โดยอาจทำหน้าที่เป็นการเฉพาะกิจในตลอดนัดความรู้ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดการความรู้ หรือกิจกรรมจัดการความรู้ของกลุ่ม หรือหน่วยงาน หรือองค์กร ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ มีอาสาสมัครจำแนกเป็นพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย

3. ผู้ประสานงาน หรือ คุณประสาน จะทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชน หรือระหว่างหน่วยงาน เพราะเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากภาคีของเครือข่ายจัดการความรู้ว่าจะสามารถให้บริการประสานงานเครือข่ายได้ รายละเอียดผู้ร่วมวิจัยแสดงไว้ดังภาคผนวก ข

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนและผู้รู้ในหมู่บ้านที่มีส่วนรับรู้และเข้าร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านเป้าหมายคือ บ้านน้ำเกลี้ยง ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ และบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำปำ โดยพิจารณาจาก

1. เกณฑ์การพิจารณา

- 1.1 เป็นผู้ที่สนใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนตามกิจกรรมการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

1.3 เป็นผู้ที่มีลักษณะการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

1.4 เป็นบุคคลที่มีเหตุผลและกล้าแสดงความคิดเห็น

2. บทบาทหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับ กลุ่มองค์กรชุมชน การบริหารจัดการ กลุ่ม กระบวนการดำเนินงานกลุ่ม ตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการความรู้

2.2 เป็นผู้ให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มองค์กรชุมชน อธิบาย ความสัมพันธ์ การจัดการความรู้เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มองค์กรชุมชน

2.3 ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชน ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการและสมาชิกกลุ่มที่ เข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามพื้นที่หมู่บ้านการวิจัย คือ บ้านน้ำเกลี้ยง จำนวน 6 คน และบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา จำนวน 6 คน แสดงไว้ในภาคผนวก ญ

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 5 ช่วง คือ

1. ช่วงที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

1.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ธรรมชาติความรู้ การจัดการความรู้ ความหมายการจัดการความรู้ วงจรการจัดการความรู้ รูปแบบการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการ

ความรู้ โครงสร้างการจัดการความรู้ การดำเนินการจัดการความรู้และแนวทางแห่งความสำเร็จในการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยเฉพาะแนวคิดการดำเนินการจัดการความรู้ของโนนากะและทาเกุชิ วิจารณ์ พานิช และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของวีก

1.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ภายในประเทศ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาตำบลกุดฉ่องชัย กิ่งอำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา การสร้างและพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ของตำบลประชาพัฒนา อำเภวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมชุมชน ของกลุ่มประชาคมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อนบ้านน้ำเกลี้ยงเวียงชัย ตำบลนาข่า อำเภวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม การสร้างความรู้ในสังคมไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของยุวณัฐ ทินนะลักษณ์ และการสังเคราะห์องค์ความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อสังคมเป็นสุขในภาคอีสาน ของรัตนา บุญมรรษะ ในส่วนของงานวิจัยต่างประเทศ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรมีผลกระทบต่อการใช้ความรู้ร่วมกันของกรูเบอร์(Gruber) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กร อิทธิพลที่มีผลต่อการดำเนินการในการส่งผ่านความรู้ในองค์กรของเอฟสเตียน

1.3 กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย นำผลจากข้อ 1.1 และ 1.2 มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ช่วงที่ 2 ศึกษา คัดเลือกหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมายและองค์กรชุมชน

2.1 หมู่บ้านที่ทำการศึกษา 2 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำเกลี้ยง ตำบลนาข่า อำเภวาปีปทุม และบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกดังนี้

1) เป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่หลากหลาย และมีกิจกรรมการพัฒนาที่ต่อเนื่อง อยู่ในช่วงการพัฒนาแต่ยังไม่ได้นำรูปแบบการจัดการความรู้มาใช้ควบคู่กับการพัฒนา

2) เป็นหมู่บ้านที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในส่วนของบ้านน้ำเกลี้ยง กลุ่มองค์กรที่เลือกได้แก่ กลุ่มสหกรณ์การเกษตรประชาคมบ้านน้ำเกลี้ยงเวียงชัย กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มปฏิจาภาพ และกลุ่มนวดแผนไทย แต่ในส่วนของบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา กลุ่มองค์กรที่เลือกได้แก่ กลุ่มปฏิจาภาพและข้าวปลอดสารพิษ กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม และกลุ่มออมทรัพย์

3. ช่วงที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ (Conceptual Model) ดังนี้

3.1 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนชั่วคราว (Tentative Conceptual Model) ประกอบด้วย 15 กิจกรรมหลักควบคู่กับแผนกิจกรรมพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน โดยนำแนวทางการดำเนินการจัดการความรู้ของโนนากะและทาเกชิ วิจารณ์พานิช และกระบวนการจัดการความรู้วิวก มาพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชน

3.2 นำเอารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนชั่วคราวและแผนกิจกรรมพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและความสอดคล้องของแผนดำเนินการกับรูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย 5 ท่าน ดังนี้

- 1) รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2) รศ.ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) ดร.ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์ ฝ่ายวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน
- 4) ดร.บุญส่ง หาญพาณิชย์ มหาวิทยาลัยสยาม
- 5) รศ.ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80) 2) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับเป็นไปได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61) และ 3) ความสอดคล้องระหว่างแผนดำเนินการกับรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับสอดคล้องมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64) และในส่วนของแผนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ปรับปรุงกิจกรรมในการดำเนินการ ขึ้น สร้างทีมและแกนนำ โดยให้มีการสมัครเข้าร่วมเป็นอันดับแรก ในเรื่อง อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อควรให้ความสำคัญในเรื่องวิธีดิดิกรณศึกษากลุ่มเป็นอันดับแรก

3.3 นำเอารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนชั่วคราวและแผนกิจกรรมพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดพิมพ์เพื่อดำเนินงานใช้เป็นกรอบยึดในการดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนต่อไป

4. ช่วงที่ 4 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มชุมชนชั่วคราวและแผนการจัดกิจกรรมตามช่วงที่ 3 แบ่งเป็น 5 ระยะ คือ 1) เตรียมชุมชน 2) สร้างแรงจูงใจจิตสำนึกส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างวิสัยทัศน์ 3) จัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน 5) ประเมินผลสรุป มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมชุมชน โดยมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการ
ความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน แสดงดังตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนา
กลุ่มองค์กรชุมชน ระยะที่ 1 เตรียมชุมชน

วัน / เวลา/ สถานที่	ขั้นการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการ ดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
8 มิ.ย. 2549 ณ คณะ ศึกษาศาสตร์	1. ทำความเข้าใจกับผู้นำ ชุมชน กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและ อบต.) - ประชุมชี้แจง และ การรับรู้การดำเนินการ ร่วมกันเบื้องต้น	- เพื่อแนะนำและสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ดำเนินงานวิจัยร่วมกัน กับผู้นำชุมชน	- การประชุม สนทนา และแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นเบื้องต้นในการ ดำเนินการวิจัย	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป - แผนปฏิบัติการวิจัย	- ผู้นำกลุ่มองค์กร ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและนายกอบต. รับรู้ ให้ความสนใจ เข้าร่วมประชุม และ แสดงความคิดเห็น
23 มิ.ย. 2549 ณ บ้านน้ำ เกลี้ยง 25 มิ.ย. 2549 ณ บ้านเหล่า ราษฎร์ฯ	2. สร้างทีมและแกนนำ (นักวิจัยชาวบ้าน)	- เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้มีทีมและแกนนำการ วิจัยในระดับกลุ่มองค์กร ชุมชน - เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ที่นำไปสู่การ วางแผนและพัฒนางาน ในการวิจัย	- การประชุมเชิง ปฏิบัติการและเวที ประชุมเสริมสร้างความรู้ ให้กับทีมและแกนนำ นักวิจัย - ส่งเสริมให้ทีมและ แกนนำนักวิจัยชุมชนได้ ลงมือปฏิบัติจริงในการ เก็บข้อมูลตาม แบบฟอร์มที่กำหนด	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป - แบบเก็บข้อมูลกลุ่ม - แบบสอบถามบัญชี ครัวเรือน	- มีทีมและแกนนำ นักวิจัย ตามจำนวนที่ กำหนด - ทีมและแกนนำ นักวิจัยเข้าใจภารกิจ และงานที่มอบหมาย - มีข้อมูลต่างๆ ทั้งใน ระดับกลุ่มและชุมชน ที่เป็นจริง
3 ก.ค. 2549 ณ บ้านน้ำ เกลี้ยง 5 ก.ค. 2549 ณ บ้านเหล่า ราษฎร์ พัฒนา	3. ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่ม องค์กรชุมชนเป้าหมาย	- เพื่อทราบข้อมูลบริบท ทั่วไปและปัจจัยพื้นฐาน ชุมชนที่เอื้อต่อการ ดำเนินการวิจัย - เพื่อติดตามผลการเก็บ รวบรวมข้อมูลกลุ่ม และ แบบสำรวจรายครัวเรือน	- การสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้รู้ ในชุมชน - เวทีสนทนา ลกเปลี่ยน - การสอบถามและการ สังเกตและถ่ายภาพ สภาพแวดล้อมของกลุ่ม องค์กรชุมชนเป้าหมาย	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป -	- มีฐานข้อมูลที่ สามารถนำไปสู่การ วางแผนดำเนินงาน วิจัยที่เป็นปัจจุบัน - ทีมและแกนนำ นักวิจัยเข้าร่วม กิจกรรม

การเตรียมชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับคน กลุ่มคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้
เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ มีกรอบหลักในการดำเนินการเตรียมชุมชน ดังนี้

1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน ผู้วิจัยประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกรอบเงื่อนไขในการ
ดำเนินงานวิจัยร่วมกัน และสานพลังภาคีการทำงานแบบมีส่วนร่วมสู่หมู่บ้านสุขภาวะเป็นสุข ร่วมกับ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในวันที่ 8 มิถุนายน 2549 ณ ห้องประชุม 5309 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยในระยะแรกเรียกว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชน

2) สร้างทีมและแกนนำ ผู้วิจัยได้ดำเนินงานในการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เทคนิคการประชุมและการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการผ่านผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความคุ้นเคยและนำสู่การเสาะค้นหาและสรรหาคนที่จะเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องทำความเข้าใจและวางแผนร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและคนในชุมชน ผลการดำเนินงานระยะนี้ให้ผู้วิจัยได้ค้นพบผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เข้ามาขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามแผน ซึ่งในระยะแรกส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำที่เป็นทางการของทั้งสองหมู่บ้าน คือ บ้านน้ำเกลี้ยงและบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชน ซึ่งนำไปสู่การค้นพบทีมงานหลัก ๆ ที่มีความเข้าใจ มีจิตสำนึกร่วมกัน ตลอดจนมีความหลากหลายทีมและแกนนำในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย คือ อาสาสมัครที่มีได้มีตำแหน่ง หน้าที่และอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนใด ๆ ทั้งสิ้น โดยการประชุมเปิดตัวโครงการและให้ผู้ร่วมวิจัยได้เล่าเรื่องเป้าหมายหลักและการทำงานแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 คือ ได้รวมกลุ่มองค์กรชุมชนและไฟ้เรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติตามความสนใจเพื่อพัฒนางาน คน

3) ศึกษาบริบทชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเป้าหมาย การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนและกลุ่มองค์กร โดยรอบด้านและสร้างความตระหนักด้วยการนำข้อมูลแผนแม่บทชุมชนของทั้งสองหมู่บ้าน คือ บ้านน้ำเกลี้ยงและบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา มาทบทวนตลอดจนจัดเวทีให้กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย ได้เรียนรู้จักตนเองด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา สาเหตุ และผลของปัญหา วางแผนประกอบการวิจัยและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรเป้าหมาย

ระยะที่ 2 สร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างวิสัยทัศน์ มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน แสดงดังตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กร
ชุมชน ระยะที่ 2 สร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างวิสัยทัศน์

วัน / เวลา/ สถานที่	ขั้นตอนการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
4-5 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำ เกลี้ยง 6-7 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่า ราษฎร พัฒนา	1. การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก และการทำงาน แบบมีส่วนร่วม - ประชุมเชิง ปฏิบัติการ ทบทวนการ ทำงานแบบมีส่วนร่วม	- เพื่อสร้าง แรงจูงใจและ ส่งเสริม เจตคติที่ดีในการ ทำงานแบบมีส่วน ร่วมของกลุ่ม องค์กรชุมชน เป้าหมาย - การเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม	- ทำความเข้าใจกับชุมชน เกี่ยวกับกรอบการดำเนินงาน วิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับ กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย - การประชุมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เสนอความคิดเห็นและ ความต้องการในการทำงานที่ดี และสะท้อนผลความคิดของ ชุมชนในการดำเนินงาน - สร้างวิสัยทัศน์การจัดการ ความรู้ในองค์กรชุมชน	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป - แบบประเมิน - วิชิตี กรณีศึกษากลุ่ม องค์กรชุมชนดีเด่น, ผู้นำชุมชนที่มุ่ง เปลี่ยนแปลงพัฒนา งานให้สำเร็จ	- กลุ่มองค์กร ชุมชนมีเจตคติที่ดี และเข้าใจหลักการ และวิธีการในการ ทำงานแบบมีส่วน ร่วม - ทีมและแกนนำ นักวิจัยเข้าร่วม กิจกรรม
4-5 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำ เกลี้ยง 6-7 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่า ราษฎร พัฒนา	2. สร้างวิสัยทัศน์การ จัดการความรู้ในองค์กร ชุมชน - ประยุกต์ใช้เทคนิค ระดมพลังสมอง AIC และTQM ให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมกัน วิสัยทัศน์ 3-5 และหรือแผนปฏิบัติ การชั่วคราว	- เพื่อสร้าง วิสัยทัศน์ที่ดีในการ ดำเนินงานและ ทราบข้อมูลการ ดำเนินงาน ปัญหา แนวทางในการ แก้ไขและความ ต้องการในการ พัฒนากลุ่มองค์กร ชุมชน	- การประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักจัดการความรู้ และกลุ่ม องค์กรชุมชนโดยการร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความ คิดเห็นร่วมกันแบบมีส่วนร่วม	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป - แบบสอบถามข้อมูล กลุ่มองค์กรชุมชน	- กลุ่มองค์กร ชุมชนมีเป้าหมาย ร่วมในการพัฒนา งานที่ชัดเจน
4-5 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำ เกลี้ยง 6-7 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่า ราษฎร พัฒนา	3. สร้างความเข้าใจ กิจกรรมพัฒนาการ จัดการความรู้ (ผู้อำนวย ผู้ปฏิบัติกลุ่ม สอปค.และผู้นำชุมชน)	- เพื่อสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทในการ ดำเนินงานและ พัฒนาความรู้ ความสามารถใน การทำงานของทีม งานวิจัย	- กิจกรรมฝึกอบรมพัฒนา ความรู้ในการดำเนินงานของ ทีมงานวิจัย - การประชุมเพื่อสร้างความ เข้าใจในบทบาทการทำงาน ของทีมงานวิจัยร่วมกับกลุ่ม องค์กรชุมชนเป้าหมาย	- วิทยากร - กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่องบันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป	- เกิดผู้นำในการ เปลี่ยนแปลง(นัก จัดการความรู้) ในระดับพื้นที่คอย ขับเคลื่อนงาน ภายในกลุ่มองค์กร และชุมชน

การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างวิสัยทัศน์เป็นการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาการของการมีส่วนร่วมในชั้นเบื้องต้นจนถึงขั้นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจในการจัดทำแผนพัฒนางานควบคู่กับแผนการจัดการความรู้ มีกรอบหลักในการดำเนินการสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างวิสัยทัศน์ได้แก่

1) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกร่วมในการทำงานร่วมกัน ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย เกิดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันโดยการประชุมทบทวนแผนการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มองค์กรเป้าหมาย เพื่อให้นำไปสู่การนำไปปฏิบัติจริงได้ และสอดคล้องกับความต้องการที่จะเรียนรู้ของสมาชิกพร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มองค์กรได้

2) สร้างวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ ในองค์กรชุมชน ผู้วิจัยได้ส่งเสริมให้กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย กำหนดแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนโดยการสร้างและยึดมั่นวิสัยทัศน์ของกลุ่มองค์กร ที่เกิดขึ้นจากการระดมความคิดของสมาชิกและจัดให้มีเวทีการพูดคุยทบทวนวิสัยทัศน์การทำงานขององค์กรที่เป็นจริง ในส่วนของการมีส่วนร่วมของทั้งสองหมู่บ้าน ปี 2549-2551 คือ 1) วิสัยทัศน์ร่วมใจพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ใฝ่เรียนรู้ มุ่งสู่ศูนย์กลางเรียนรู้สุขภาวะชุมชนเป็นสุข 2) พันธกิจ กลุ่มองค์กรชุมชนต้องมี (1) การบริหารจัดการที่ดี (2) เป็นแหล่งเรียนรู้ (3)พึ่งพาตนเอง (4) ลดค่าใช้จ่าย สร้างรายได้ (5) ตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรชุมชน ซึ่งในระยะแรก มีเป้าหมายโครงการ คือ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ที่ได้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ บ้านน้ำเกลี้ยง จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มปฏีชีวภาพ สหกรณ์การเกษตรประชามน้ำเกลี้ยงเวียงชัย และกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร กลุ่มปฏีชีวภาพ กลุ่มอ้อมทรัพย์สังจະ และกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายหลักระยะแรก คือ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ในกลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมายที่จะนำไปสู่การจัดการความรู้ควบคู่กับแผนงานกิจกรรมของกลุ่มองค์กรชุมชน

3) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ โดยผู้วิจัยได้กระตุ้นให้กลุ่มองค์กรชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในการวางแผนและแนวทางพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่สมาชิกสนใจ โดยเสนอแผนปฏิบัติการพัฒนา กิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่อหน่วยงาน และแหล่งทุนต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาข่า องค์การบริหารส่วนตำบลประชาพัฒนา ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนวาปีปทุม

ระยะที่ 3 จัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน แสดงดังตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กร
ชุมชน ระยะที่ 3 จัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม

วัน / เวลา/สถานที่	ขั้นการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัด ความสำเร็จ
12-13 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำเกลี้ยง 17-18 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่าราษฎร์ พัฒนา	1. จัดทำแผนกิจกรรม พัฒนาการจัดการความรู้ 1.1 สร้างความเข้าใจในการ ดำเนินงานโครงการ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน - การบริหารจัดการกลุ่ม - การเงินและการบัญชี - การจัดการความรู้กลุ่ม	- เพื่อจัดทำแผนกิจกรรม พัฒนากลุ่มองค์กร ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน - เพื่อพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการการ ดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร	- การประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักจัดการความรู้ และกลุ่ม องค์กรชุมชนโดยการร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอ ความคิดเห็นร่วมกันแบบมี ส่วนร่วม	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่อง บันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป	- กลุ่มองค์กรมี แผนและได้รับ การพัฒนา ศักยภาพจน สามารถ ดำเนินงานได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ
12-13 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำเกลี้ยง 17-18 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่าราษฎร์ พัฒนา	1.2 แผนการจัดการความรู้ของ กลุ่ม - ครอบคลุมตัวชี้วัดความสำเร็จ ในการดำเนินงานโครงการ - ข้อตกลงในการทำงาน ร่วมกันตลอดแผน - ตัวชี้วัดการจัดการความรู้	- เพื่อกำหนดแผน แนว ทางการดำเนินงาน และ ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผลตัวชี้วัด ความสำเร็จในการ ดำเนินงานของกลุ่ม องค์กร	- การประชุมชม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - เครื่อง บันทึกเสียง - กล้องถ่ายรูป - กรอบการสร้าง ตัวชี้วัดความสำเร็จ	- สามารถ ประเมินตัวชี้วัด ความสำเร็จการ ดำเนินงานของ กลุ่มองค์กรได้
17-20 ก.ค.2549 ณ คณะ ศึกษาศาสตร์	2. พัฒนาความรู้พื้นฐานด้าน คอมพิวเตอร์สำหรับผู้จะ จัดเก็บข้อมูลรวม	- เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถในด้าน คอมพิวเตอร์เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการเก็บ รวบรวมข้อมูลของนัก จัดการความรู้ชุมชนและ สมาชิกกลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมาย	- กิจกรรมฝึกอบรมสร้าง ความรู้ในด้านคอมพิวเตอร์ พื้นฐานให้กับนักจัดการ ความรู้ชุมชนและสมาชิก กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย	- วิทยากร - คอมพิวเตอร์ - สื่อ คู่มือการ ฝึกอบรม	- กลุ่มองค์กรมี ระบบการ จัดเก็บข้อมูลที่ เป็นระบบง่าย ต่อการใช้ ประโยชน์
25 ก.ค.2549 ณ บ้านน้ำเกลี้ยง 26 ก.ค.2549 ณ บ้านเหล่าราษฎร์ พัฒนา	3. สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ การจัดการความรู้	- เพื่อสร้างผลตัวชี้วัด ความสำเร็จในการ ดำเนินงานของทีม งานวิจัยและกลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมายเพื่อ ทบทวนปรับปรุง แผนการดำเนินงานให้มี ประสิทธิภาพในระยะ ต่อไป	- การประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักจัดการความรู้ และกลุ่ม องค์กรชุมชนโดยการร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอ ความคิดเห็นร่วมกันแบบมี ส่วนร่วม - การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม ชุมชนและแบบสอบถามผล การดำเนินงานของกลุ่ม องค์กรชุมชนที่ผ่านมาและ แนวทางในการแก้ไขปัญหา	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่อง บันทึกเสียง - แบบประเมิน	- มีการนำ ตัวชี้วัด ความสำเร็จไป ใช้ในการพัฒนา งาน พัฒนาคน และองค์กร

การจัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม เป็นการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการจัดทำ มีแผนการจัดการความรู้ควบคู่กับแผนพัฒนาทีม ตลอดทั้งการพัฒนาศักยภาพของทีมและแกนนำ มีกรอบหลักในการดำเนินการจัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพทีม ดังนี้

1) จัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทีม ผู้วิจัยกระตุ้นให้กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย ได้จัดทำแผนการพัฒนาทีมองค์กรและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมประเด็น ทั้งการบริหารจัดการกระบวนการทำงาน การพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิต เป็นต้น

2) พัฒนาความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้ที่จะจัดเก็บข้อมูล ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมายได้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น 2 รุ่น ๆ ละ 7 คน รุ่นที่ 1 วันที่ 3-5 พฤศจิกายน 2549 บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา และรุ่นที่ 2 วันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2549 บ้านน้ำเกลี้ยง ณ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การสร้างเว็บไซต์อย่างง่ายให้กับสมาชิกกลุ่มที่สนใจ กลุ่มละ 10 คน ในวันที่ 9-10 เมษายน พ.ศ. 2550 ณ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้ส่งเสริมให้กลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจนโดยใช้แบบประเมินความสำเร็จเป็นตัวบ่งชี้พัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรมี 6 ด้าน คือ 1) โครงสร้างองค์กร 2) การบริหารจัดการ 3) การบริหารงบประมาณ/ทรัพยากร 4) ผลประโยชน์ 5) การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มองค์กร 6) การจัดการความรู้

4) ส่งเสริมแสวงหาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น เทคนิคการศึกษาดูงานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550 ณ มหาชีวัลย์ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน มีแผนการจัดกิจกรรมการดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทีมองค์กรชุมชน แสดงดังตาราง 15 ดังนี้

ตาราง 15 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนาองค์กร
ชุมชน ระยะที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน

วัน / เวลา/สถานที่	ขั้นการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
26-27ก.ค.2549 ณ บ้านสนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	1. ส่งเสริมการ แสวงหาความรู้ และศึกษาดูงาน การจัดการความรู้ที่ ดีเด่น (อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ และ หรือมูลนิธิขวัญ ข้าว จ. สุพรรณบุรี)	- เพื่อเสริมสร้าง ประสบการณ์และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก ภายนอกที่ส่งผลการ สร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ความตระหนัก ของการ จัดการความรู้กลุ่ม องค์กรชุมชน	- ศึกษาความรู้ภายใน องค์กรจากชุมชนท้องถิ่น ในระบับหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด - ศึกษาดูงานการจัดการ ความรู้ของกลุ่มองค์กรที่มี ประสิทธิภาพจากภายนอก จังหวัด	- แบบประเมินผล หลังการศึกษาดู งาน - กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่อง บันทึกเสียง - แบบสอบถาม	- กลุ่มองค์กร ชุมชนมีความรู้ใน การดำเนินงาน จัดการความรู้มาก ขึ้นและสามารถนำ ความรู้มา พัฒนาการ ดำเนินงานจัดการ ความรู้กลุ่มองค์กร ตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพ
27 ก.ค. 2549 เวลา13.00-15.00 ณ บ้านสนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	2. ทำการสรุป บททวนแผน กิจกรรมการ พัฒนาการจัดการ ความรู้ (ด้วย เทคนิคการ ประเมินผลหลัง การปฏิบัติ : AAR)	- เพื่อสรุปผลกิจกรรม ดีเด่นจากภายนอกที่ ส่งผลการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ให้ สอดคล้องกับบริบทของ ตน - ทบทวนการดำเนินงาน วิจัยในระยะ ต่อไป กับกลุ่มองค์กร ชุมชน	การประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักจัดการความรู้ และกลุ่ม องค์กรชุมชนโดยการร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอ ความคิดเห็นร่วมกันแบบมี ส่วนร่วม	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่อง บันทึกเสียง	- กลุ่มองค์กร ชุมชนสามารถ ประยุกต์ใช้ความรู้ ที่ได้รับมาสร้าง ประโยชน์ให้กับ กลุ่มองค์กรที่ สอดคล้องกับ บริบทชุมชนและ มีกิจกรรมที่เด่นที่ เป็นจริง - มีความเข้าใจแผน ในการดำเนินงาน วิจัยในส่วนที่เหลือ
1 สิงหาคม 2549- 15 มกราคม 2550 ณ กลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมาย	3. ดำเนินการนำ ร่องใช้กิจกรรมใน กระบวนการ จัดการความรู้ของ องค์กรชุมชน ควบคู่กับกิจกรรม พัฒนางานของ กลุ่ม	- เพื่อทดลองใช้รูปแบบ การจัดการความรู้กลุ่ม องค์กรชุมชนในระยะ เริ่มต้นในการพัฒนา กิจกรรมสำคัญการ จัดการความรู้ของกลุ่ม องค์กรชุมชนเป้าหมาย ตามความสนใจและ ต้องการที่เป็นจริง	- การดำเนินงานแบบมี ส่วนร่วมของทีมนักวิจัย และกลุ่มองค์กรชุมชน เป้าหมายในการทดลองใช้ รูปแบบการจัดการความรู้ และการพัฒนากิจกรรมการ จัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชน เป้าหมายที่เป็นจริงและ ส่งผลการพัฒนา ความสำเร็จของกลุ่มองค์กร ชุมชน	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่อง บันทึกเสียง	- มีรูปแบบการ จัดการความรู้กลุ่ม องค์กรชุมชนฉบับ ร่างที่มีความ สอดคล้องและ ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติ

ตาราง 15 (ต่อ)

วัน / เวลา/สถานที่	ขั้นตอนการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ระยะที่ 1 30-31 ตุลาคม 2549 ระยะที่ 2 30-31มกราคม 2550 ณ กลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมาย	[ยกระดับความรู้] 4. สรุบทบทเรียน สะท้อนผล และ ทบทวนแผนการ จัดการความรู้	- เพื่อสรุบทบทเรียนและสะท้อนผลในการดำเนินงานพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน และทบทวนแผนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม	- เวทีระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนผลการดำเนินงานร่วมกันของทีม นักวิจัย นักจัดการความรู้ชุมชนและกลุ่มองค์กรชุมชนร่วมกัน เสนอแผนงานและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่องบันทึกเสียง - แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มองค์กรชุมชนเบื้องต้น	- ทีมวิจัยและกลุ่มองค์กรชุมชนมีรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและมีผลการจัดการความรู้ที่เป็นจริงร่วมกันและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบ
15 ก.พ.- 15 เม.ย. 2550 ณ กลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมาย	5. ดำเนินการ ยกระดับความรู้ และการจัดการ ความรู้ในประเด็น อื่นจนเกิดองค์ ความรู้ที่ชัดเจน	- เพื่อพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชน และยกระดับองค์ความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความสำเร็จให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นจริง	- การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีม นักวิจัย นักจัดการความรู้ชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะร่วมกันแบบมีส่วนร่วม - กิจกรรมฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ในประเด็นที่ยังขาดเพื่อยกระดับองค์ความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นจริงและเหมาะสม	- วิทยากร - กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่องบันทึกเสียง	- กลุ่มองค์กรชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบและสามารถจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาความสำเร็จของกลุ่มองค์กรที่ชัดเจน

การนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน ตามข้อตกลงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีกรอบหลักในการดำเนินการนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน ดังนี้

- 1) ทำการสรุบทบทวนแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ เพื่อให้แผนปฏิบัติการของกลุ่มเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรเป็นไปตามความต้องการของสมาชิก และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้จริง ผู้วิจัยจึงจัดให้มีเวทีทบทวนแผนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้ปรับตัวกับสภาพที่เปลี่ยนไป

2) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนกับควบคู่กับกิจกรรมพัฒนางานของกลุ่มชนนินสมุนไพร บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ได้ทดลองผลิตแปงหมักขนมจีน ส่วนบ้านน้ำเกลี้ยง กลุ่มสหกรณ์การเกษตรประชามน้ำเกลี้ยงเวียงชัย ได้ทดลองการเพาะชำกล้าหม่อนพันธุ์แม่ลูกดก เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบ ตามประเด็นที่สนใจมีกระบวนการจัดการความรู้ คือ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งบันแลกเปลี่ยนความรู้และการประเมิน/ปรับปรุงความรู้ของตนเอง

3) การสรุปบทเรียนสะท้อนผล ทบทวนแผนการจัดการความรู้ระดับบุคคล กลุ่มองค์กรชุมชนและระดับหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้จัดให้แต่ละกลุ่มองค์กรได้สรุปบทเรียนในการดำเนินงานของตนเองด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มองค์กรภายในหมู่บ้านเดียวกัน และข้ามหมู่บ้าน เพื่อสะท้อนผล พัฒนา ปรับปรุง และค้นหารูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มองค์กร และบริบทของชุมชน

ระยะที่ 5 ประเมินสรุปผล มีแผนการจัดกิจกรรมการดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน แสดงดังตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินการจัดการความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ระยะที่ 5 ประเมินสรุปผล

วัน / เวลา/สถานที่	ขั้นการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการนิเทศ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
22-25 เม.ย.2550 ณ กลุ่มองค์กร ชุมชนเป้าหมาย	1. ประเมินผลของการจัดการความรู้โดยสรุป 1.1 กระบวนการจัดการความรู้ได้แก่ - การสร้าง - การจำแนกความรู้ - การจัดเก็บความรู้ - การนำความรู้ไปใช้ - การแลกเปลี่ยนความรู้ - การประเมิน / ปรับปรุง 1.2 การเรียนรู้ ระดับกลุ่ม ชำมกลุ่มและข้ามชุมชนในเวทีจริง และเวทีเสมือน Blog Internet ชุมชนนักปฏิบัติ	- เพื่อประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนที่พัฒนาขึ้นและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม - เพื่อส่งเสริมและพัฒนการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการความรู้ในลักษณะชุมชนนักปฏิบัติ - เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทีมและแกนนำนักวิจัย	- การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทีมนักวิจัย นักจัดการความรู้ชุมชนและกลุ่มองค์กรชุมชนโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะร่วมกันแบบมีส่วนร่วม - กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ในลักษณะชุมชนนักปฏิบัติโดยให้ชุมชนได้ร่วมเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยชุมชนเองเพื่อเป็นการพัฒนางานแบบมีส่วนร่วมและส่งผลในการพัฒนาที่เป็นจริง	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่องบันทึกเสียง - แบบประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน	- ได้ผลการดำเนินงานและมีรูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนที่ชัดเจนที่มีความสอดคล้องและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง - กลุ่มองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการทำงานเป็นกลุ่มในระดับมาก

ตาราง 16 (ต่อ)

วัน / เวลา/สถานที่	ขั้นการดำเนินการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในการดำเนินการ	อุปกรณ์ / เครื่องมือ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
	1.3 การเสริมแรงทางบวก ให้รางวัล วุฒิบัตร และเผยแพร่ผลงานใน Blog Web แผนภาพ ป้าย ประกาศ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ของเครือข่าย		- การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้แบบประเมินผลการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้นในการประเมินผลการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน - พิธีมอบวุฒิบัตร การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานออกสู่ภายนอก		
19 มี.ค.2550 ณ คณะศึกษาศาสตร์	2. เวทีสรุปผลการจัดการความรู้ - นิทรรศการแสดงผลงาน การนำเสนอผลการวิจัยที่ส่วนกลาง - การแถลงข่าวเปิดตัวต่อสื่อมวลชน	- เพื่อสรุปบทเรียนและสะท้อนผลดำเนินงานการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นจริง - เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชน - เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ให้เป็นที่รู้จักสู่ภายนอก	- สร้างโมเดลรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาความสำเร็จของกลุ่มองค์กรชุมชน - เวทีสรุปบทเรียนและสะท้อนผลการดำเนินงาน ในระดับชุมชน ตำบล เครือข่าย และนำเสนอผลการดำเนินงานออกสู่ภายนอกเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานออกสู่วงกว้าง - การจัดนิทรรศการและการแถลงข่าวเผยแพร่สู่ภายนอก	- กระดาษ - ปากกา ดินสอ - กล้องถ่ายรูป - เครื่องบันทึกเสียง	- ได้รูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพส่งผลในทางปฏิบัติจริง - มีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานของทีมผู้ร่วมวิจัย คือ ศูนย์จัดการความรู้ในระดับชุมชน - ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้เป็นที่ยอมรับสามารถพัฒนาและนำไปใช้ได้จริงในวงกว้าง

การดำเนินการยกระดับความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นๆ ที่กลุ่มองค์กรชุมชนต้องการพัฒนางานจนเกิดองค์ความรู้ชัดเจนตามที่ต้องการและสนใจ คือ ศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการ วิสัยทัศน์การดำเนินการ พันธกิจ เป้าหมาย บทบาทหน้าที่ เป็นกลไกการดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่อง นอกจากนั้นได้จัดทำบันทึกข้อมูลของกลุ่มองค์กรชุมชนในลักษณะของเว็บไซต์ เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนและนอกชุมชน

สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนควบคู่กับแผนการจัดกิจกรรมใน 15 กิจกรรมหลัก ตามรูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนชั่วคราว พบว่า แต่ละกลุ่มมีประเด็นในการพัฒนา คือ การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การฝึกอบรม และในระดับหมู่บ้านมีการจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อน หนุนเสริมการเรียนรู้ของชุมชนนำไปสู่การดำเนินงานการจัดการความรู้ในด้านการสร้าง การจัดเก็บ การจำแนก การนำความรู้ไปใช้ การแลกเปลี่ยนความรู้และการประเมินผลตามบริบทแผนงานกิจกรรมกลุ่ม

5. ช่วงที่ 5 ประเมินผลสรุป เพื่อเป็นการประเมินผลกระบวนการจัดการความรู้ ในเชิงคุณภาพตามประเด็นสนทนากลุ่ม 11 ประเด็นและชิ้นงานกลุ่ม ซึ่งไม่ครอบคลุมการประเมินผลการเรียนรู้ที่รอบด้าน ผู้วิจัยได้ปรับวิธีการประเมินเชิงปริมาณโดย ประเมินผลความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนและตัวชี้วัดความสำเร็จการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนและมีการจัดเวทีสรุปผลการจัดการความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 5 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย ชุดที่ 1 ข้อมูลครอบครัวและการพัฒนาทรัพยากร ชุดที่ 2 บันทึกการรับรายจ่าย
2. การสนทนากลุ่มตามกรอบประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน 11 ประเด็น
3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึก สำหรับองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ (After Action Review) มีทั้งหมด 6 ประเด็น

5. แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน มีทั้งหมด 5 ด้าน รวมจำนวนวิเคราะห์คัดเลือก 25 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือน พัฒนาจากแบบสอบถามของทีมที่ปรึกษาและทีมงานวิจัยภาคสนามตำบลประชาพัฒนา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม (2546 : 118-126) มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและพัฒนา การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนได้รู้จักตนเอง รู้จักทรัพยากร และสามารถจัดการทรัพยากรขั้นพื้นฐานได้ มีกรอบประเด็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 คือ ศักยภาพของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลสมาชิกในครอบครัว ข้อมูลที่ดิน ข้อมูลทรัพยากรสัตว์เลี้ยงในครอบครัว รายได้ประจำและรายได้อื่น ๆ รายจ่ายทั้งสิ้นเปลือง และหนี้สิน สถานภาพทางสังคมในชุมชน ปัญหาและความต้องการของครอบครัว ปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนา ส่วนที่ 2 คือ บัญชีสำรวจ ข้อมูลรายได้ประจำวันของครัวเรือน และบัญชีสำรวจรายจ่ายประจำวันของครัวเรือน

1.2 นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผ่านการตรวจความเที่ยงตรงทางเนื้อหาและโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ผลปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญได้เห็นชอบกับแบบสอบถามดังกล่าวว่าครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

1.3 นำแบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือนมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ

1.4 จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การสนทนากลุ่มตามประเด็นกรอบตัวชี้วัดความสำเร็จที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ องค์กรชุมชนเพื่อสำรวจศักยภาพของผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนและความสามารถในการคิด การพัฒนา งานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ มีทั้งหมด 11 ประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วม 2) ภาวะผู้นำ 3) โครงสร้างองค์กร 4) การประเมินสภาพปัญหา 5) การระดมทุน 6) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 7) การเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานอื่น ๆ 8) หน่วยงานสนับสนุน 9) ความสามารถในการพัฒนา 10) องค์ความรู้เด่น และ 11) การจัดการความรู้ หลังจากนั้นให้จัดอันดับความสำคัญเพียง 5 ลำดับ โดยใช้ สถิติเกอรัลตี โดยประยุกต์จากวไลทัศน์ วรกุลและคณะ (2548 : 30-34) เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนก่อนดำเนินงานและหลังดำเนินงานวิจัย

3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึก พัฒนาจากแบบสอบถามของกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2547 : 122-123) มีมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 กำหนดประเด็นที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีทั้งหมด 19 ประเด็น คือ 1) ชื่อกลุ่ม/องค์กรชุมชน 2) ที่ตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน 3) ชื่อประธานกลุ่ม/องค์กรชุมชนและสถานที่ติดต่อ 4) ชื่อผู้ประสานงานของกลุ่ม/องค์กรชุมชน 5) ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม/องค์กรชุมชน 6) อุดมการณ์ร่วมของกลุ่ม/องค์กรชุมชน 7) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม/องค์กรชุมชน 8) การบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชน 9) ประเภทของกิจกรรมกลุ่ม/องค์กรชุมชน 10) กิจกรรมที่กลุ่ม/องค์กรชุมชนประสบผลสำเร็จ 11) กลุ่ม/องค์กรชุมชนมีความรู้เด่น สามารถถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น 12) ผลิตภัณฑ์/สินค้าที่กลุ่มดำเนินงานต่อเนื่องและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 13) กลุ่ม/องค์กรชุมชนมีวิธในการบริหารจัดการที่ดีอย่างไร 14) ปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ประสบอยู่ 15) แนวทางแก้ปัญหากลุ่ม/องค์กรชุมชนต้องการแก้ไขให้เป็นจริง 16) ทีมงานหลักของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมให้ต่อเนื่องระบุ ชื่อ ไม่น้อยกว่า 5 คน 17) ทีมงานร่วมในชุมชนที่จะเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 18) กลุ่ม/องค์กรชุมชนได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรหรือไม่อย่างไร 19) แผนงานที่กลุ่มจะดำเนินการต่อไป 1-2 ปี คืออะไร

3.2 นำเอาแบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานกลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่ได้พัฒนาจากข้อ 3.1 มาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยผ่านคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นนำเอาแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้เสนอแนะ นำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นผ่านการตรวจสอบเที่ยงตรงทางเนื้อหาและโครงสร้าง โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่ประเมินแบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือนในข้อ 1 มาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรชุมชนบ้านดอนมัน ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปรากฏว่าสามารถสื่อความหมายและสัมภาษณ์ได้ครบทุกประเด็นแล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นนำเอาแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้เสนอแนะ จัดพิมพ์เพื่อใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

4. แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) เป็นการถอดบทเรียนและประยุกต์ใช้ในการติดตามประเมินผลภายในของเนาวรัตน์ พลายน้อย (2546 : 1-5) ถือเป็นเครื่องมือใช้ในการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติในการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ภายหลังปฏิบัติงาน คือ การประชุมทบทวนงาน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้ตามประเด็นโดยจัดทำเป็นคู่มือเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน และซึ่งชุดความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนดังกล่าว ผ่านการตรวจสอบเที่ยงตรงทางเนื้อหาและโครงสร้าง โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่ประเมินแบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือน ในข้อ 1 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข มีทั้งหมด 6 ประเด็นหลัก คือ 1) เราวางแผนกันไว้อย่างไร อะไรคือจุดหมายของการปฏิบัติการ

2) เมื่อเราดำเนินโครงการพัฒนาไประยะหนึ่งแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งใดเป็นไปตามที่วางแผนไว้ / ทำไมเป็นเช่นนั้น 3) สิ่งใดไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ / ทำไมเป็นเช่นนั้น 4) เรามีปัญหาอะไรบ้าง 5) เราน่าจะสามารถทำอะไรให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้บ้าง 6) ในการดำเนินงานครั้งต่อไป สิ่งใดที่เราจะปฏิบัติแตกต่างไปจากครั้งที่ผ่านๆมาบ้าง และจัดพิมพ์เพื่อใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

5. แบบประเมินความพึงพอใจการดำเนินการจัดการความรู้กลุ่มองค์กรชุมชนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 100)

5.1 ศึกษาแบบประเมินการจัดการความรู้องค์กร (The Knowledge Management Assessment Tool : KMAT) (บุญดี บุญญากิจ และคณะ. 2547 : 157-179) แล้วพิจารณาคัดเลือกประเด็นหลักมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มองค์กรชุมชน มี 5 ด้าน คือ 1) กระบวนการจัดการความรู้ 2) ภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ 3) วัฒนธรรมองค์กรจัดการความรู้ 4) เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ และ 5) การวัดผลการจัดการความรู้

5.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจการดำเนินการจัดการความรู้องค์กรชุมชนมีทั้งหมด 34 ข้อ ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ในข้อ 5.1 แล้วให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเหลือเพียง 25 ข้อ

5.3 นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง แล้วนำมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาคุณภาพแบบประเมินการดำเนินการ วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง แล้วนำมาตรวจวิเคราะห์หาคุณภาพแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ Item total correlation มีค่าอยู่ระหว่าง 0.43 ถึง 0.76 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 แล้วจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือน ก่อนเก็บข้อมูลรายครัวเรือนโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ประชุมชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบประเด็นให้แก่ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนพื้นที่เป้าหมายได้จนเป็นที่เข้าใจแล้วให้ผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนักวิจัยชาวบ้านได้เก็บข้อมูลรายครัวเรือนเป็นเวลา 1 เดือน แล้วนำข้อมูลที่เก็บได้มารวบรวมกันสรุปวิเคราะห์ตามประเด็นเป็นรายพื้นที่เป้าหมาย และนำข้อมูลดังกล่าวใช้เรียนรู้ในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้มีการสนทนากลุ่มตามกรอบประเด็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการความรู้องค์กรชุมชน และจัดอันดับความสำคัญของตัวชี้วัดความสำเร็จในลักษณะของการระดมพลังสมอง ได้ประชุมชี้แจงในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบประเด็น ให้แก่ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนพื้นที่เป้าหมายจนเป็นที่เข้าใจ แล้วให้ผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ ได้ร่วมกันประชุมสนทนากลุ่ม ในทั้งหมด 11 ประเด็น ได้ช่วยกันวิเคราะห์สรุปเป็นภาพรวมของแต่ละหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมาย เพื่อได้กรอบตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการความรู้ องค์การชุมชน การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของชุมชน ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกทั้งก่อนและหลังโครงการ

3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัย และ ผู้ช่วยนักวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกตามประเด็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการ การผลิต การเงินและบัญชีหรือการตลาด ซึ่งเป็นประเด็นที่กลุ่มองค์กรชุมชนต้องการพัฒนาตนเอง ให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการความรู้ จนครบประเด็นที่ต้องการ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีประเด็นที่เก็บจำนวน 19 ข้อ บางกลุ่มต้องเก็บข้อมูล 2-3 ครั้ง

4. แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสรุปบทเรียน ในแต่ละครั้งกับกลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนและไม่กำหนดไว้ในแผน รวมทั้งหมด 3 ครั้ง เพื่อดูความก้าวหน้าของผู้อำนวยความสะดวก ผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้จัดบันทึก ผู้ประสานและสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5. แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังดำเนินการวิจัย จำนวน 1 ครั้ง โดยเก็บข้อมูลตามด้านต่าง ๆ รวม 5 ด้าน คือ 1) กระบวนการจัดการความรู้ 2) ภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ 3) วัฒนธรรมองค์กรในการจัดการความรู้ 4) เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ และ 5) การวัดผลการจัดการความรู้ เก็บข้อมูลจนครบทุกข้อ จำนวน 1 ครั้ง ของแต่ละกลุ่มองค์กรชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
 - 1.1 คำนวณค่าความถี่ และร้อยละของคำถามแต่ละข้อ
 - 1.2 คำนวณค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย จัดเก็บผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ขององค์กรชุมชนแต่ละพื้นที่ไว้ในรูปแบบแผนภาพไดอะแกรม

3. การวิเคราะห์ตัวชี้วัดความสำเร็จการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ประเมินการดำเนินงานในการจัดการความรู้องค์กรชุมชนและประเมินความพึงพอใจในการจัดการความรู้องค์กรชุมชน โดยสรุปเป็นประเด็นย่อยแล้วสรุปเป็นภาพรวมในลักษณะของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 99)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่
อำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item total correlation และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 99)

